

Rektorer vill ha en arena för kollektivt lärande om digitala lärresurser

Rektorers uppfattningar om digitaliseringen
i skolan med fokus på välja och värdera
digitala lärresurser

Sammanfattning

En komplex bild av en rektors engagemang och ansvar för att välja och värdera digitala lärresurser framträder i den här rapporten som baseras på en undersökning gjord med 141 grund- och gymnasierektorer från olika delar av landet.

Det är tydligt att rektorerna är delaktiga i valet av digitala lärresurser på skolan, men att de inte är lika delaktiga i inköpen som oftast ligger på huvudmannanivå. De flesta rektorer upplever att de får tekniskt stöd från sina it-enheter i valet av digitala lärresurser, men de saknar stöd i att värdera och förstå de pedagogiska delarna. Det kan i sin tur påverka rektors förmåga att ställa rätt krav vid beställningen av dem, vilken i längden kan påverka såväl kvalitet och användbarhet i de digitala lärresurser skolor och lärare får tillgång till.

Rektor har en viktig roll i att vara länken som förmedlar behov mellan lärare och inköpsansvariga hos en huvudman. Flera rektorer beskriver att det finns en process för hur det ska gå till, men trots det uppger två av tre att det är utmanande eller mycket utmanande att välja och värdera digitala lärresurser. Tid är den utmaning som framför allt lyfts fram.

Undersökningen visar också att rektorerna i hög utsträckning känner till den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet som gällde till och med år 2022, men 20 procent tycker sig sakna tillräcklig digital kompetens för att själva driva strategisk digital utveckling.

Det finns inga större skillnader i svaren med avseende på geografiskt läge, skolform och storlek på skola. Vår analys är att det snarare är eget intresse och kompetens som påverkar rektorernas uppfattning och engagemang i skolans digitalisering.

Bland de intervjuade rektorerna finns en tydlig gemensam nämnare: de vill ta stöd av varandra för att stärka kompetensen i valet av digitala lärresurser som används på skolan. Ett sådant sammanhang saknar de i dag.

Swedish Edtest, Sveriges nationella testarena för edtech och digitalt lärande, ägs av Ifous och utvecklas i samarbete med branschorganisationen för utbildningsteknologi Swedish Edtech Industry.

Innehåll

BAKGRUND	4
Rektorns avgörande roll.....	5
Komplexiteten ökar med utvecklingen av digitala lärresurser	5
Rektor som länken mellan profession och upphandlare	6
VÄLJA OCH VÄRDERA DIGITALA LÄRRRESURSER	8
Etablerade arbetssätt på plats - men arbetet upplevs som svårt	9
Delaktighet i att välja och värdera lärresurser	9
Lärarnas deltagande ser olika ut	9
Förutsättningar att utveckla sin digitala kompetens	10
Rektors delaktighet varierar	11
Etablerade arbetssätt finns - men stöd behövs.....	13
Utvecklingen går snabbt - svårt att hinna med	13
It-stöd finns, men pedagogiskt stöd saknas.....	14
Vikten av hållbarhet och systematik i valet av digitala lärresurser	17
ATT LEDA DET STRATEGISKA, DIGITALA ARBETET	18
Rektorerna på grundskolan är insatta i digitaliseringsstrategin	19
Rektorerna leder det strategiska arbetet och stöttar lärarna i arbetet.....	21
En av fem saknar tillräcklig digital kompetens för att leda utvecklingsarbeten	22
Ökad kompetens och fokus på att lyfta kvaliteten på undervisningen	22
Rektorer vill ha förutsättningar att fortsätta leda arbetet.....	23
SWEDISH EDTEST - EN ARENA ÄVEN FÖR REKTORER	24
BILAGA 1: OM ENKÄTEN	28

Bakgrund

Våren 2022 tog Ifous över Swedish Edtest (www.edtest.se), den första nationella arenan för lärare och bolag att samarbeta och testa digitala lärresurser. Edtest fungerar som en nod där lärare och edtechutvecklare kan mötas i undervisningssituationer för att tillsammans prova hur digitala lärresurser kan användas och designas.

I dag har inte Swedish Edtest något stöd som specifikt är riktat mot rektorer, men indikationer finns att det skulle kunna vara önskvärt. Rektors roll att leda och skapa förutsättningar för lärare att välja och värdera digitala lärresurser var därför något som undersöktes vidare för att framöver kunna utveckla relevant stöd till rektorerna.

I samarbete med Atea och Swedish Edtech Industry¹ genomfördes en telefonenkät under oktober-november 2022. Syftet var att öka kunskapen om rektorns roll gällande skolans digitalisering med fokus på att välja och värdera digitala lärresurser. 141 rektorer från grundskola och gymnasieskola svarade (se bilaga 1 Om enkäten).

I den här rapporten lyfter vi fram delar av resultatet som också kommer vara underlag för att ta fram ett stöd för rektorer att leda digitaliseringsarbetet med fokus på att välja och värdera digitala lärresurser.

REKTORNS AVGÖRANDE ROLL

Rektorernas roll är avgörande när det gäller att leda skolans arbete. De är nyckelpersonerna som sitter mellan verksamhet och förvaltning. Rektor ska vara skolans pedagogiska ledare, ansvara för en trygg studiemiljö och se till att undervisningen utvecklas och håller en god kvalitet. Rektor har ansvar för att det görs nulägesanalyser, arbetas systematiskt och uppföljande. Att leda verksamheten i den föränderliga värld vi lever i, med den tekniska utvecklingen som pågår, är inte en enkel uppgift. Rektors arbete med skolutveckling är komplext, och i och med den ökade digitaliseringen ökar komplexiteten.

Komplexiteten ökar med utvecklingen av digitala lärresurser

En faktor som de senaste åren ökat komplexiteten är utvecklingen av digitala lärresurser. Medan boken i sin form och funktion redan är en etablerad resurs i skolan, skiljer sig den digitala lärresursen åt från den tryckta läroboken på flera plan. Digitala lärresurser kan ha vitt skilda funktionaliteter och stötta elevers lärande på olika sätt. Eftersom de fyller olika funktion i undervisningen och elevernas lärande, behöver resurserna därför hanteras och värderas utifrån detta. Det är inte alltid enkelt att enbart genom att "klicka runt" få en uppfattning av funktionaliteten och strukturen då den ofta är annorlunda än den läraren är van vid om vi jämför med en lärobok. Här är lärarnas förmåga att välja och värdera resurserna avgörande, men också rektorns roll att skapa förutsättningar för lärarna att få tillfälle att göra just det lika avgörande. Vi har ännu inte byggt upp kunskap och kollektiv erfarenhet av att

¹ Swedish Edtech Industry: En ideell branschorganisation som samlar leverantörer som erbjuder produkter och tjänster till den svenska utbildningsmarknaden. Föreningen verkar för en fri och sund marknad, en hälsosam konkurrens och gott om leverantörer att välja mellan. En marknad där det råder innovation och utveckling. En viktig fråga för föreningen är också att verka för kvalitet i det digitala ekosystemet av tjänster.

värdera digitala lärresurser jämfört med läroboken, där vi kan luta oss tillbaka mot tidigare erfarenheter.

Rektor som länken mellan profession och upphandlare

Det är professionen som ska avgöra vilka lärresurser och läromedel som behövs i undervisningen, men när det gäller beställning och hantering av digitala lärresurser krävs även annan kompetens så att det digitala ekosystemet av tjänster fungerar effektivt och säkert. Även här har rektor en nyckelroll. Genom att lärarna ökar sin förmåga att välja och värdera lärresurser får rektorn bra underlag att ta med sig i eventuella upphandlings- och inköpsarbeten.

Med bakgrund i ovanstående och utifrån erfarenheterna vi redan gjort och signalerna vi fått i arbetet med Swedish Edtest, genomfördes enkätundersökningen för att ta reda på mer om rektors roll i arbetet med digitaliseringen i skolan och då med särskilt fokus på att välja och värdera digitala lärresurser. Vilka behov som finns, hur de ser på sin roll och på digitaliseringen i skolan. Nedan presenteras delar av resultatet från enkätundersökningen.

Välja och värdera digitala lärresurser

Professionen är central i arbetet med att välja och värdera digitala lärresurser. Vår undersökning visar att rektorerna anser att lärarna i hög eller mycket hög grad är med i processen att välja digitala lärresurser, men att rektorernas egen delaktighet däremot varierar. Variationen består bland annat i att rektorn enbart har budgetansvar och därmed fattar beslut om inköp utifrån lärares önskemål eller att rektorerna tar emot önskemål från lärarna som de sedan slussar vidare till förvaltningsnivå där beslut fattas. Det är ett fåtal rektorer som beskriver en mer fördjupad delaktighet.

ETABLERADE ARBETSSÄTT PÅ PLATS - MEN ARBETET UPPLEVS SOM SVÅRT

Rektorerna tycker att de har etablerade arbetssätt för att välja och värdera digitala lärresurser, samtidigt som närmare sju av tio anger att det är utmanande och svårt. De utmanande delarna som rektorerna lyfter är bland annat administrativa delar som licenshantering, upphandlingsfrågor, hur lärresurserna fungerar med andra tjänster som används, men framför allt att få en överblick av vad som finns och en fördjupad kunskap om hur de fungerar.

Att veta var man kan få stöd i arbetet är avgörande även för rektorerna. Våra svar visar att varierande former av stöd finns och rektorerna uppger att det vet var de kan vända sig om de behöver hjälp. Förvaltningen förekommer i flera svar samt specifika roller eller funktioner som finns antingen centralt på förvaltningsnivå eller lokalt på skolan. Här nämns ofta en IKT-pedagog som de vänder sig till som ett värdefullt stöd i arbetet. Även leverantörer av edtech samt myndigheter och andra nätverk nämns.

DELAKTIGHET I ATT VÄLJA OCH VÄRDERA LÄRRESURSER

84 % av rektorerna anger att lärarna är med i processen att välja digitala lärresurser. Det går inte att utläsa något mönster bland de som svarar att lärarna inte alls eller i låg grad (15 %) är med och väljer.

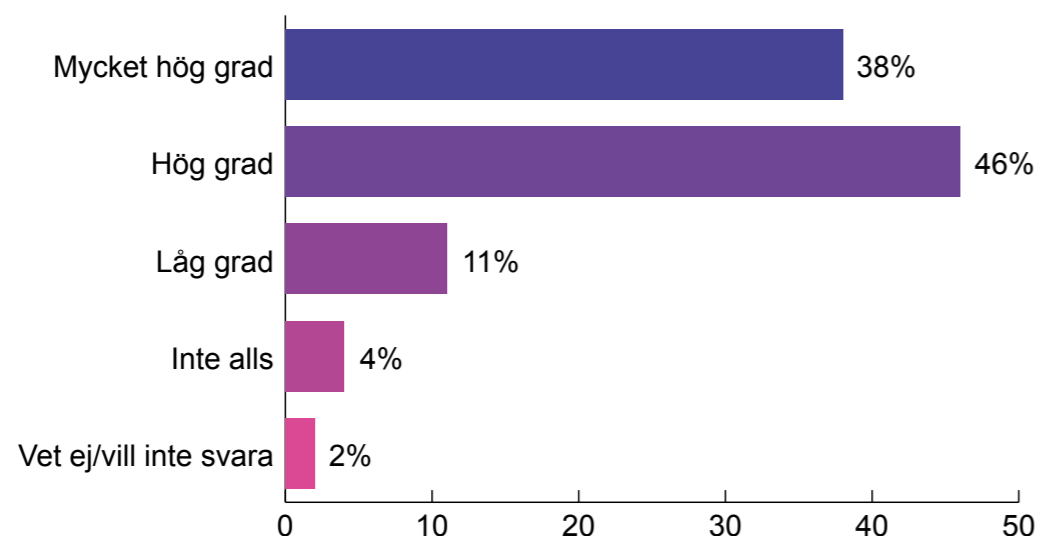
Lärarnas deltagande ser olika ut

Till de 84 % som svarade att lärarna i hög eller mycket hög grad är involverade ställdes en följdfråga om de kunde ge något exempel på hur lärarna är involverade i processen. Här framträder en komplex bild av hur skolor valt att organisera arbetet med att välja digitala lärresurser.

Det som förekommer mest frekvent är att lärarna ger förslag till rektorn på lärresurser² som de vill ska köpas in, men de bestämmer inte över själva inköpet. Hur denna process ser ut och organiseras får vi viss information om. Rektorer anger att det finns grupper på olika nivåer (arbetslag, skola, förvaltning) som är med och diskuterar valet och hur behovet ser ut, medan andra är mer vaga och anger att det

²Rektorer är specifika med att inköp av hårdvara och beslut av plattform sker kommunövergripande och inget som lärarna kan påverka.

Lärarna är med i processen när det gäller att välja vilka digitala lärresurser som köps in.

Figur 1. Lärarna är delaktiga i att välja vilka digitala lärresurser som köps in. Däremot på vilket sätt lärarna är delaktiga skiljer sig åt.

finns dokument där lärarna kan skriva in vad de önskar och sedan görs inköp. En rektor ger följande exempel:

“Ja de [lärarna] brukar vara med och komma med förslag på vad de anser att vi behöver köpa in.” (rektor, grundskola, Götaland)

Det näst vanligaste som rektorerna ger exempel på är att lärarna har en egen budget som de förfogar över och bestämmer inköp efter samtal som ofta sker i arbetslaget. Sedan finns det en grupp rektorer som anger att det finns en särskild funktion, ofta i form av en IKT-pedagog, som leder arbetet på skolan med att välja lärresurser och som då också bestämmer vilka lärresurser som ska köpas in. Ytterligare exempel som anges är att lärarna ger förslag, men att det slutgiltiga beslutet sker på kommunnivå eller att det finns en grupp på förvaltningsnivå där representanter från skolor, it och förvaltningsnivå finns med som bestämmer.

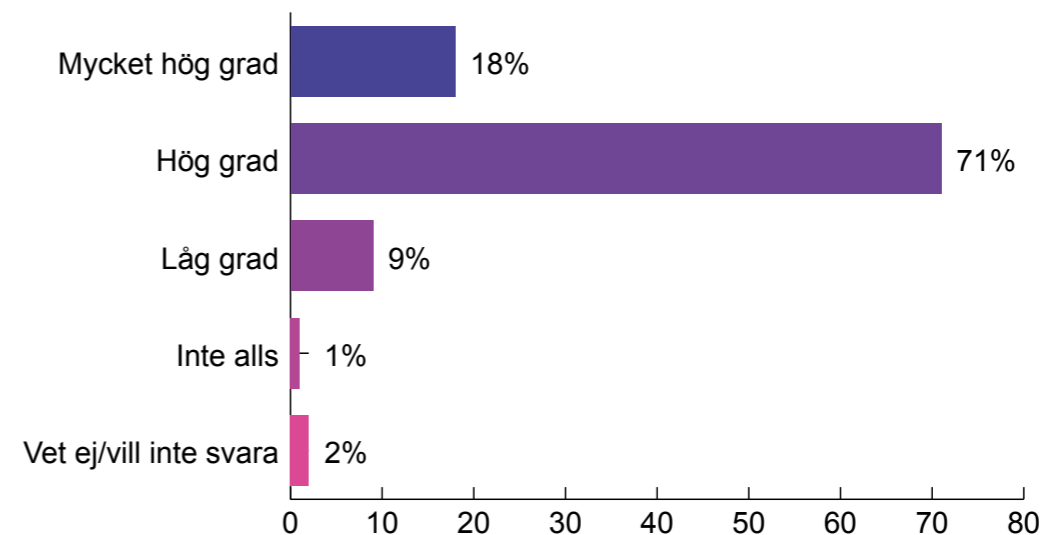
“Vi har it-grupper på förvaltningsnivå och i de grupperna ingår det lärare som blir referenser då det kommer till förslag av inköp av digitala lärresurser.” (rektor, gymnasieskola, Svealand.)

Förutsättningar att utveckla sin digitala kompetens

De allra flesta rektorer som svarat på enkäten menar att lärarna har goda förutsättningar att utveckla sin förmåga att välja, värdera och använda digitala

lärresurser i undervisningen (89 %). Bara en av tio anger i låg grad. Det går inte att se något tydligt mönster utan det är skolor från samtliga landsdelar, mellanstora såväl som stora skolor. Vad som möjligtvis kan uppmärksammas är att ingen skola som har mer än 200 elever finns representerad. Å andra sidan utgör dessa skolor endast³ 27 % av det totala antalet skolor i undersökningen och det går således inte att dra någon slutsats om att storleken på skolan påverkar lärares förutsättningar.

Lärarna har bra förutsättningar för att utveckla sin förmåga att välja, värdera och använda digitala lärresurser i sin undervisning.

Figur 2. 89 % av rektorerna anser i hög grad eller mycket hög grad att lärarna har bra förutsättningar för att utveckla sin förmåga att välja, värdera och använda digitala lärresurser i undervisningen.

Rektors delaktighet varierar

Tre fjärdedelar av rektorerna uppger att de är delaktiga i valet av digitala lärresurser. Det är dock en femtedel som i låg grad eller inte alls är delaktiga i valet.

På vilket sätt rektorer är delaktiga i valet framkommer delvis i följdfrågorna som ställdes.

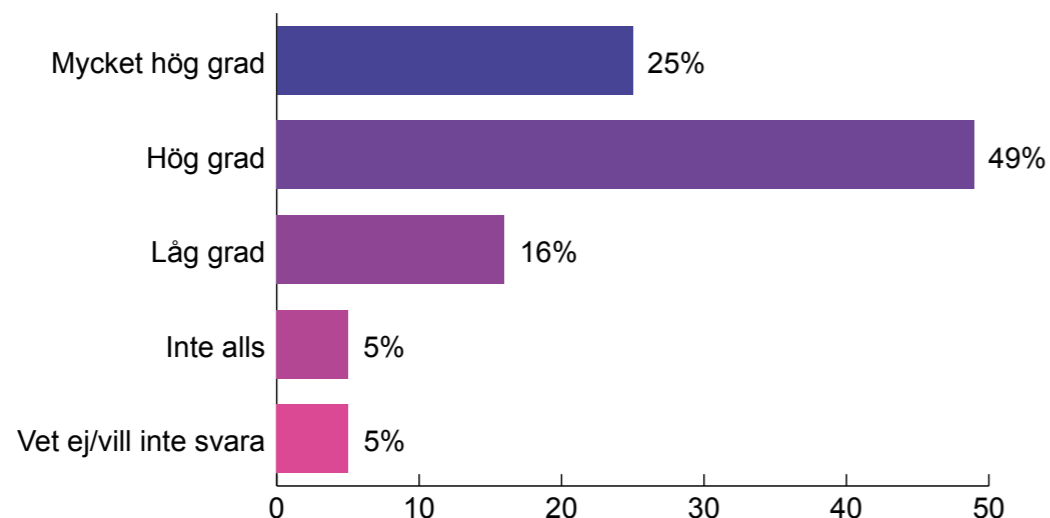
Rektors delaktighet i att välja digitala lärresurser kan delas upp i tre kategorier; 1) Budgetansvar och beslut 2) Samordningsfunktion mellan lärargrupp och förvaltning och 3) Ansvar och delaktighet i processen.

De rektorer som angav att de inte alls eller i låg grad är delaktiga i valet beskriver att valet sker på förvaltningsnivå, oftast då på it-avdelning, eller att lärarna tar beslutet själva. Rektors delaktighet i det här fallet är budgetansvar och att fatta det ekonomiska beslutet. Det betyder att rektorerna som anger inte alls eller i låg grad framför allt hamnar i kategori 1.

Liknande mönster framträder även för rektorer som anger att de är delaktiga i hög eller mycket hög grad. Det vill säga att de fattar besluten om valet av digitala

³Liten skola (0-99 elever): 12 % av samtliga skolor
Små skolor (100-199): 15 % av samtliga skolor

Jag som rektor är delaktig i valet av de digitala lärresurser som köps in till verksamheten.

Figur 3. 74 % av rektorerna anser i hög grad eller mycket hög grad att de är delaktiga i valet av digitala lärresurser.

lärresurser och har budgetansvar, vilket innebär att delaktighet har tolkats olika av rektorerna. Både rektorer som angett låg grad av delaktighet och hög grad av delaktighet hamnar delvis inom kategori 1.

Däremot finns det en mer nyanserad bild bland rektorerna som angett hög eller mycket hög grad av delaktighet. De menar att beslutet ofta föregåtts av en diskussion eller inlyssnande av lärargruppen på olika sätt. Rektorerna deltar även i grupper där olika funktioner är representerade som skapar en grund för beslutet. Delaktighet genom ansvar och framför allt budgetansvar är således tydliga sätt som rektorerna menar att de är delaktiga på, vilket i sig inte är förvånande.

I svaren som ges på följdfrågorna kan en tolkning göras inom den andra kategorin (samordningsfunktion) att rektorerna litar på sina lärare och på att de vet vad de behöver i sin undervisning. Rektorerna blir då mer eller mindre mellanhand och förmedlar lärarnas behov efter budgetramarna till förvaltningen. En rektor menar att hans delaktighet i processen är att han "... sammanställer lärarnas önskemål och lämnar in det till förvaltningen på kommunen." (rektor, stor skola, Götaland).

När det gäller ansvar och delaktighet ges en fördjupad bild av rektorernas delaktighet där rektorer framhåller att de är delaktiga i processen på flera plan och flera delar. En rektor framhåller till exempel dialogen där han är delaktig. Rektorn säger att: "Jag är med i processen samt dialogen till att välja rätt digital lärresurs samt att det skapas rätt förutsättning." (rektor, liten skola, Götaland). I denna kategori svar framträder också rektorer som framhåller att de sedan tidigare arbetat exempelvis som it-strateger eller IKT-pedagoger och menar att de behöver vara delaktiga och initierade i processen för att kunna ta ett informerat beslut i frågan

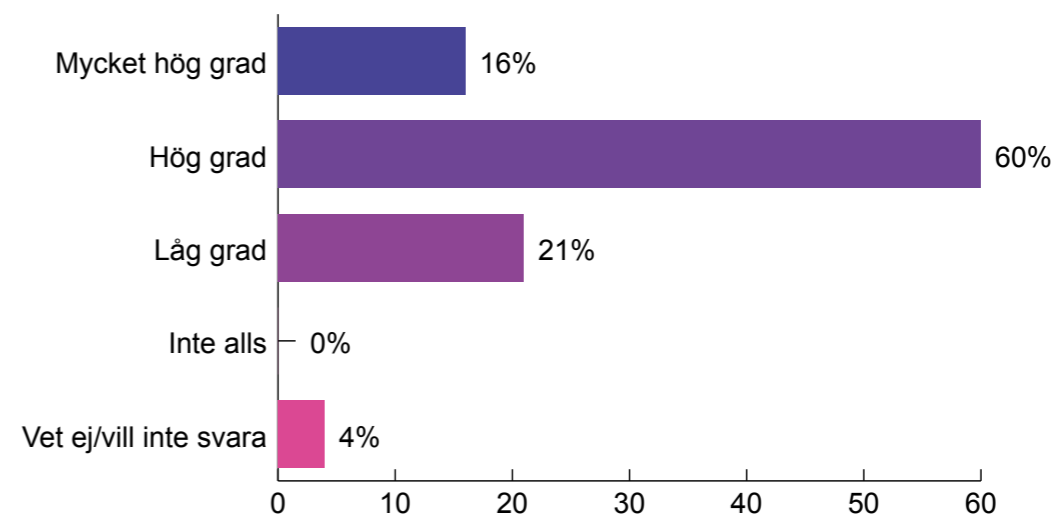
eller påverka vilka resurser som köps in på förvaltningsnivå. En rektor säger att han "[...] har under många år jobbat med digitala läromedel och har tyckt att det har varit både intressant och viktigt och nu nyttjar jag det i att vara en del av valet av digitala lärresurser som ska köpas in." (rektor, stor grundskola, Götaland).

En del beslut kan skolan heller inte fatta själv (såsom hårdvara och lärplattform som den enskilda skolan inte kan påverka) utan sker på förvaltningsnivå.

Etablerade arbetssätt finns - men stöd behövs

Majoriteten av rektorerna anser att de har ett etablerat arbetssätt i verksamheten för att välja och värdera digitala lärresurser (76 %). En femtedel anger att de inte har det. Att andelen ökar här kan bero på att processen är mer budgetrelaterad och att det saknas systematik i arbetssätten.

Vi har ett etablerat arbetssätt idag som fungerar effektivt när vi väljer och värderar digitala lärresurser för användning i undervisningen.

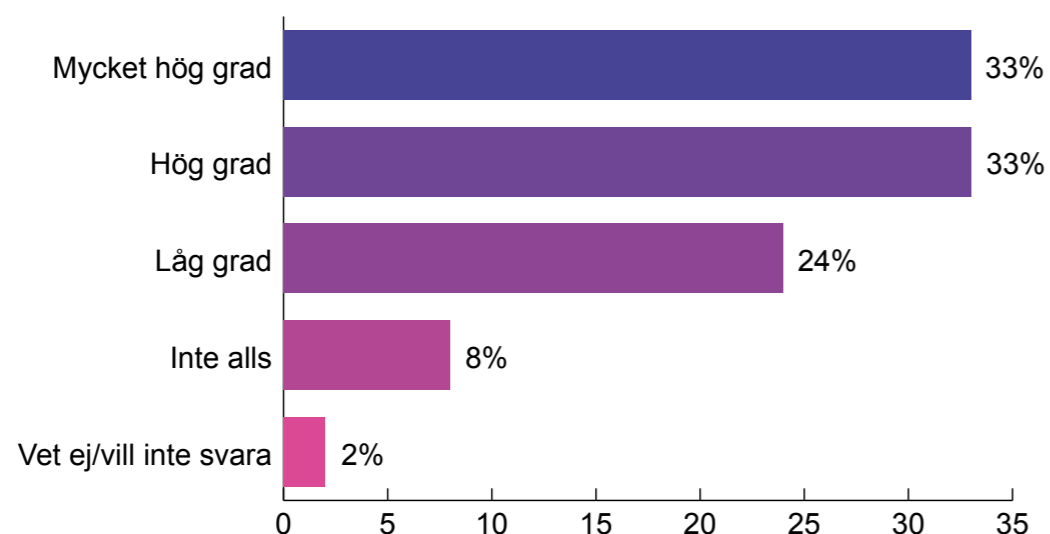
Figur 4. Även om skolorna har i hög grad eller mycket hög grad ett etablerat arbetssätt saknar 20 % av skolorna ett effektivt arbetssätt när de arbetar med att välja och värdera digitala lärresurser.

Över hälften av rektorerna (66 %) anser att det är utmanande att värdera digitala lärresurser. Till de som angav mycket hög grad (33 %) ställdes en följdfråga om vad som är mest utmanande med att värdera digitala lärresurser.

Utvecklingen går snabbt - svårt att hinna med

Rektorerna angav att de anser att det är svårt att få en överblick över vilka digitala lärresurser som finns att tillgå och att få en fördjupad kunskap om hur de fungerar. Ofta beror det på tidsbrist, men även bristande kompetens. Rektorerna menar att de inte har tillräcklig kunskap inom området och hinner inte med, då utvecklingen går snabbt. Rektorerna upplever även att det är utmanande med administrativa delar

Utifrån min roll som rektor tycker jag att det är utmanande att värdera digitala lärresurser till verksamheten.

Figur 5. 66 % av rektorerna tycker att det i hög grad eller i mycket hög grad är utmanande att värdera digitala lärresurser.

såsom att hålla reda på när licenser på resurserna löper ut, vilka regler som gäller vid inköp och kompatibilitet. I svaren finns även de rektorer som lyfter fram företagens affärsmodeller i och med att de ofta behöver köpa in hela läromedlet i flera ämnen och inte kan välja vissa delar. De menar att de därmed inte kan göra de anpassningar de vill göra utifrån sin verksamhet, eftersom budgeten inte räcker.

It-stöd finns, men pedagogiskt stöd saknas

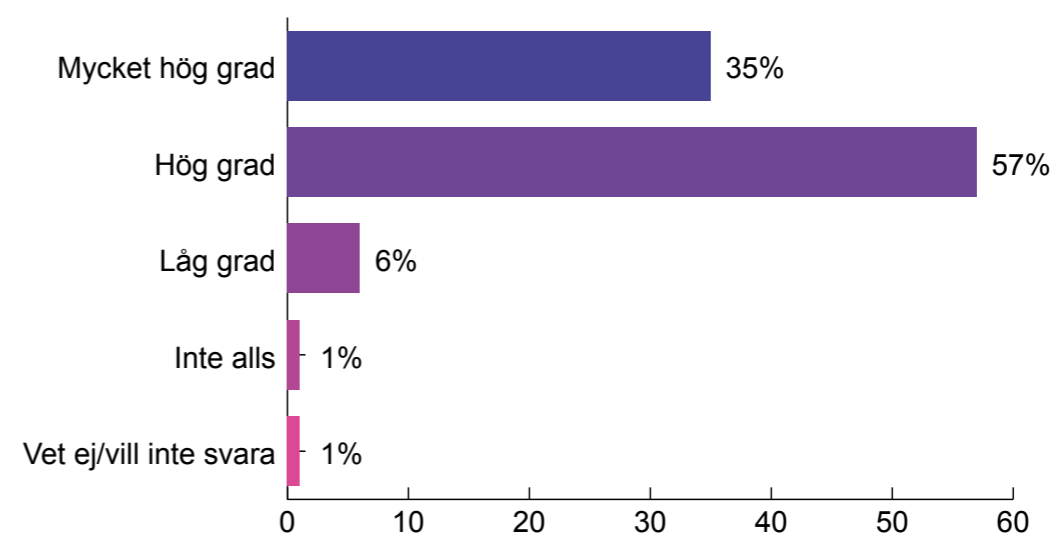
En viktig del när det gäller utvecklingsarbete är att veta var man kan vända sig om man behöver stöd. För att ta reda på om rektorerna upplever att det finns stöd att få, tillfrågades de om de vet var de ska vända sig om de har frågor om valet av digitala lärresurser. Majoriteten av rektorerna (92 %) vet var de kan vända sig för att få stöd, och på så sätt verkar det finnas stödstrukturer för deras arbete. Däremot anger rektorerna varierande former av stöd och var de vänder sig om de behöver hjälp. Det går dock att se ett mönster av framför allt fyra kategorier. Dessa är 1) förvaltningen 2) specifika funktioner/roller 3) leverantörer och 4) nätverk och myndigheter.

Förvaltningen, och då oftast it-avdelning eller motsvarande⁴, verkar vara ett stort stöd för rektorerna som de kan vända sig till för att få hjälp med tekniska frågor. Det didaktiska stödet verkar dock hamna i bakgrunden och en rektor menar att:

“Vi har en it-avdelning på kommunen som vi kan vända oss till, men det sitter inte pedagoger där. De kanske inte alltid ser samma perspektiv som vi.”
(rektor, gymnasieskola, Svealand)

⁴ it-enhet, digitalt centrum i kommunen

Jag vet var jag kan vända mig för att få stöd (från förvaltning, nationellt eller liknande) i att kunna välja digitala lärresurser.

Figur 6. Majoriteten av rektorerna har stöd i arbetet för att välja och värdera även om det är varierande och tar olika former. Rektorerna anger förvaltningen som det vanligaste stödet men i materialet förekommer även föräldrar som ett stöd.

I svaren förekommer det även specifika funktioner såsom IKT-pedagoger som antingen sitter centralt på förvaltningen eller på skolan, som rektorerna vänder sig till. Här lyfts även it-grupper, såväl centrala på förvaltning som lokala grupper på den egna skolan. Rektorerna har även kontakt med och söker stöd hos it-partners eller leverantörer av de digitala lärresurserna där de för en kontinuerlig dialog både gällande tekniska aspekter och användning av resurserna i undervisningen. Ytterligare ett viktigt stöd som rektorer nämner är nätverk som hen ingår i (exempelvis rektorsnätverk) och även myndigheter, såsom Skolverket, ses som viktiga stödresurser.

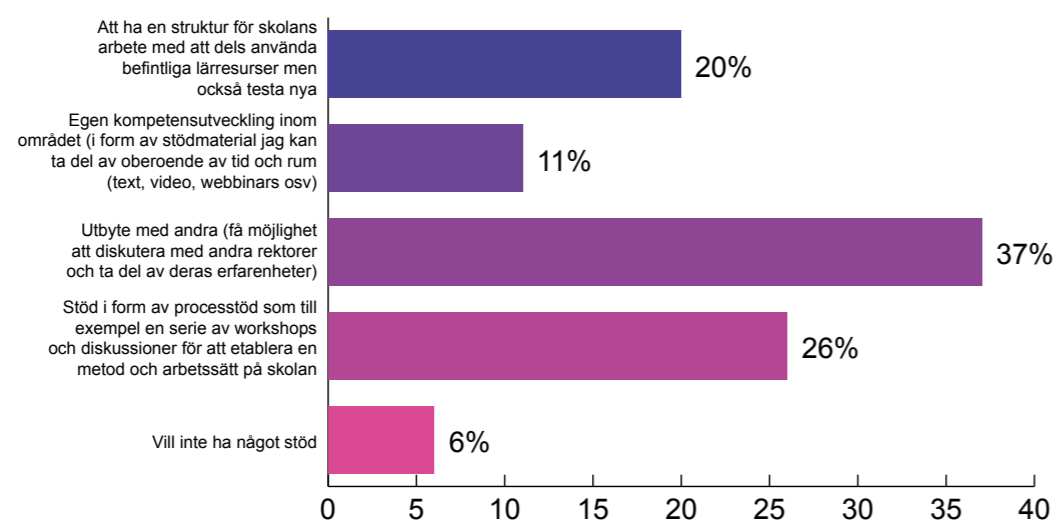
“Vi har ett processtöd med alla stadens rektorer och vi jobbar i olika grupper där vi jobbar väldigt mycket med dessa frågor redan.” (rektor, grundskola, Svealand)

Utöver dessa lyfter även rektorerna fram enskilda personer som stöd. Det kan vara “personer med god inblick” i frågorna, duktiga IKT-personer och även kunniga föräldrar. Här framträder även kollegor på den egna skolan, men även andra skolor som viktigt stöd i arbetet. Rektorer använder även andra källor för att få stöd, som att googla eller följa och läsa bloggar inom området.

På frågorna om vilket stöd rektorerna skulle vilja ha i sitt fortsatta utvecklingsarbete med att välja och värdera digitala lärresurser, samt om det finns något ytterligare stöd som de skulle vilja ha, ger svaren oss en lite splittrad bild. Å ena sidan anser

flera rektorer att de har tillräckligt med stöd från sin verksamhet och förvaltning. Å andra sidan önskar de mer kompetensutveckling för sina nyckelpersoner och även mer erfarenhetsutbyte och mötesplatser.

Om du skulle få önska fritt vad du skulle vilja ha för stöd i ditt fortsatta utvecklingsarbete gällande att välja och värdera digitala lärresurser. Vilket av följande stöd skulle vara mest värdefullt för dig:

Figur 7. Rektorer önskar sig stöd i form av erfarenhetsutbyte och processtöd i det fortsatta arbetet.

Åtta rektorer vill inte ange något stöd. Den främsta anledningen är för att de anser att de inte behöver något ytterligare stöd utan har tillräckligt med stöd inom sin egna verksamhet eller från kommunen.

På frågan om det finns något ytterligare stöd som de skulle vilja ha framkom en splittrad bild av olika önskemål. Rektorer önskade kompetensutveckling för IKT-pedagoger, mötesplatser för att dela erfarenheter med andra kollegor, men även för lärare. Några önskade en bättre struktur för arbetet med att välja och värdera resurser samt en fördjupad förståelse för de didaktiska aspekterna gällande designen av lärresurserna, men även användningen av dem i undervisningen. Enskilda önskemål framkom också, till exempel ökat stöd från Skolverket, statlig styrning, recensioner av digitala lärresurser, bank med kvalitetsmärkta lärresurser samt ökad forskning inom området.

SAMMANFATTNING

VIKTEN AV HÅLLBARHET OCH SYSTEMATIK I VALET AV DIGITALA LÄRRESURSER

Utifrån resultaten kan vi se att rektors roll i valet av digitala lärresurser skiljer sig åt mellan respondenterna. Det rör sig från att valet sker helt och hållet av lärarna, där lärarna själva förfogar över budgeten och köper in vad de behöver, till att förvaltningen styr valet och lärarna inte är med i processen alls. Det ska tilläggas att de är få som är på dessa ytterkanter, majoriteten av rektorerna befinner sig någonstans på skalan däremellan.

En fråga som bör ställas i det här sammanhanget är om processerna på skolorna är hållbara och systematiska i lärargruppen, så att lärarna, och i slutändan rektorerna, tar informerade beslut om hur undervisningen ska utvecklas. Här ser vi ett glapp dels mellan lärare och rektorer, men även mellan rektorer och förvaltning. I hela styrkedjan behöver det finnas en tydligare process om hur valet av digitala lärresurser ska gå till. Risken är att det blir individuella önskemål som styr inköpen och därmed avsaknad av systematik. En annan risk, om besluten tas längre bort från verksamheten som exempelvis förvaltningsnivå, är att lärarna inte använder eller förstår varför de ska använda en specifik digital lärresurs. Det är viktigt att bygga in och utveckla processer som är hållbara och systematiska där lärare, rektorer och förvaltning finns med i arbetet att välja och värdera digitala lärresurser. Vi kan se i svaren att detta redan finns på många ställen. Genom att arbeta metodiskt med att bygga upp en organisation som är hållbar, stannar kunskapen och erfarenheten i verksamheten i stället för att bygga på enskilda personers vilja och intresse. Processen att välja digitala lärresurser behöver ligga nära verksamheten och det är utifrån den kunskapen som rektorerna och förvaltningen kan fatta informerade beslut.

Trots att rektorerna anser att de har välfungerande arbetssätt med att välja lärresurser tycker en majoritet att det är utmanande att värdera digitala lärresurser. Här kan det behövas ytterligare stöd för att kunna värdera de pedagogiska och didaktiska kvaliteterna i relation till verksamheten.

Att leda det strategiska, digitala arbetet

I december 2022 överlämnade Skolverket förslag till ny digitaliseringsstrategi för skolväsendet tänkt att gälla 2023-2027. Den förra strategin (2017-2022) fokuserade på tre övergripande områden (Digital kompetens för alla i skolväsendet, Likvärdig tillgång och användning samt Forskning och uppföljning) som det nationellt har arbetats en hel del med. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tog till exempel fram en handlingsplan som identifierade 18 olika behov och initiativ, varav arbete pågår inom 11 av dem. Skolverket har blivit sektorsansvariga och ska arbeta stödjande och främjande med digitalisering. Flera skolor och huvudmän har arbetat fram egna målbilder och handlingsplaner baserat på strategin. Vi ville därför ta reda på dels hur insatta rektorer är, hur de leder det strategiska arbetet och dels vilka önskemål och behov de har framåt.

När det gäller frågor om nuvarande digitaliseringsstrategi, hur man leder det strategiska utvecklingsarbetet på skolorna och stöttar lärarna i användningen av digitala lärresurser, ser vi att en övervägande del av rektorerna är insatta och driver arbetet framåt. Rektorerna är generellt väl insatta i strategin och de leder sin verksamhet bland annat utifrån digitaliseringsperspektivet, antingen som separata delar men också inkluderat i kvalitetsarbetet. Flera rektorer svarar att de har stöd av it-pedagoger, förstelärare, utvecklingsledare på skolan och centralt. Här verkar alltså finnas en organisation kring frågan på flertalet skolor. Däremot kan vi läsa in en del frustration i några av de fördjupade svaren, där man menar att man hade kunnat göra mer om man hade fått bättre förutsättningar för sitt arbete.

73 % av rektorerna tycker att de i hög eller mycket hög grad har den digitala kompetens som behövs för att leda det digitala utvecklingsarbetet. Gällande den nationella digitaliseringsstrategin anser 8 av 10 att ett viktigt fokus bör vara att lyfta kvaliteten på undervisningen med stöd av digitala lärresurser, bland annat genom att rektor leder verksamheten i digitaliseringsarbetet och ökar sin kompetens att värdera och upphandla olika digitala tjänster för skolan. Ökat fokus på att höja kvaliteten i undervisningen är också i linje med Skolverkets förslag till ny digitaliseringsstrategi.

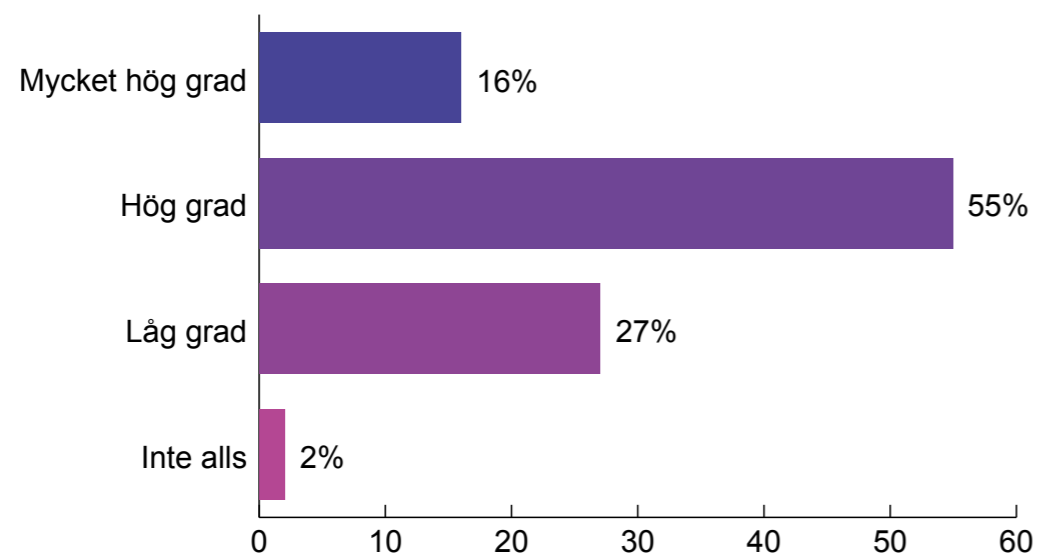
Geografiskt läge, skolform och storlek på skola verkar inte påverka hur insatta rektorerna är i strategin. Vi ser inga större skillnader i rektorernas svar, förutom att gymnasiektorer skattar sig något lägre än grundskolans rektorer i hur väl insatta de är i digitaliseringsstrategin.

Rektorerna på grundskolan är insatta i digitaliseringsstrategin

Drygt 70 % av de tillfrågade rektorerna anser att de är i hög eller mycket hög grad insatta i nuvarande digitaliseringsstrategi, men nästan hälften av gymnasiektorererna svarar i låg grad. Här kan vi bara spekulera i varför det skiljer sig åt mellan skolformerna, men en anledning kan vara att man som

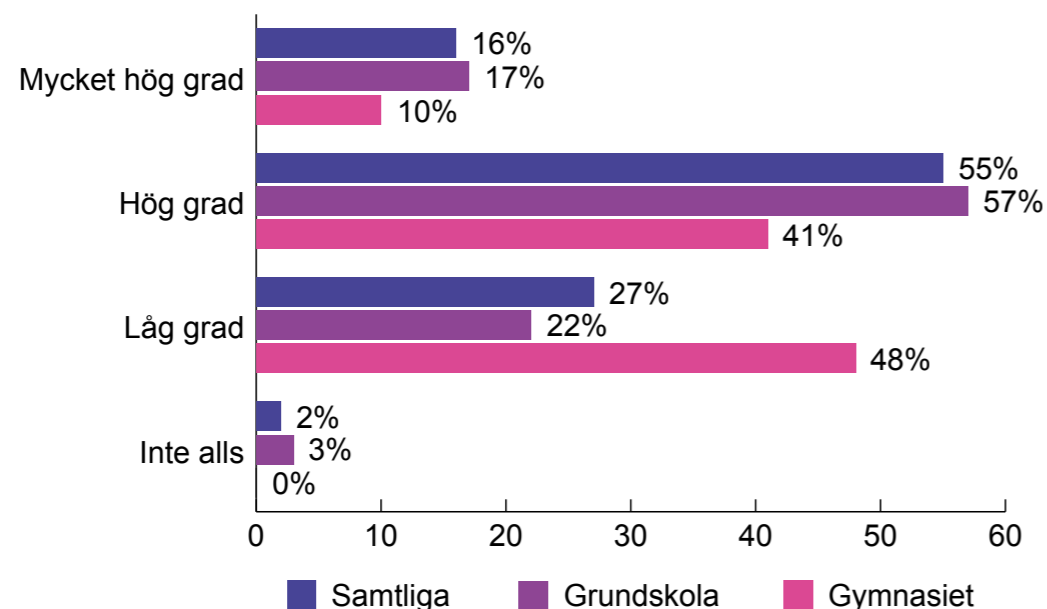
gymnasierektor ofta är ansvarig för ett specifikt program och inriktad på det, medan digitaliseringsstrategin är allmänt och bredare hållen och kanske kopplar till tydligare till grundskolans arbete.

Jag är insatt i nuvarande digitaliseringsstrategi för skolväsendet.

Figur 8. 71 % av de tillfrågade rektorerna anser att de är i hög eller mycket hög grad insatta i nuvarande digitaliseringsstrategi.

Jag är insatt i nuvarande digitaliseringsstrategi för skolväsendet.

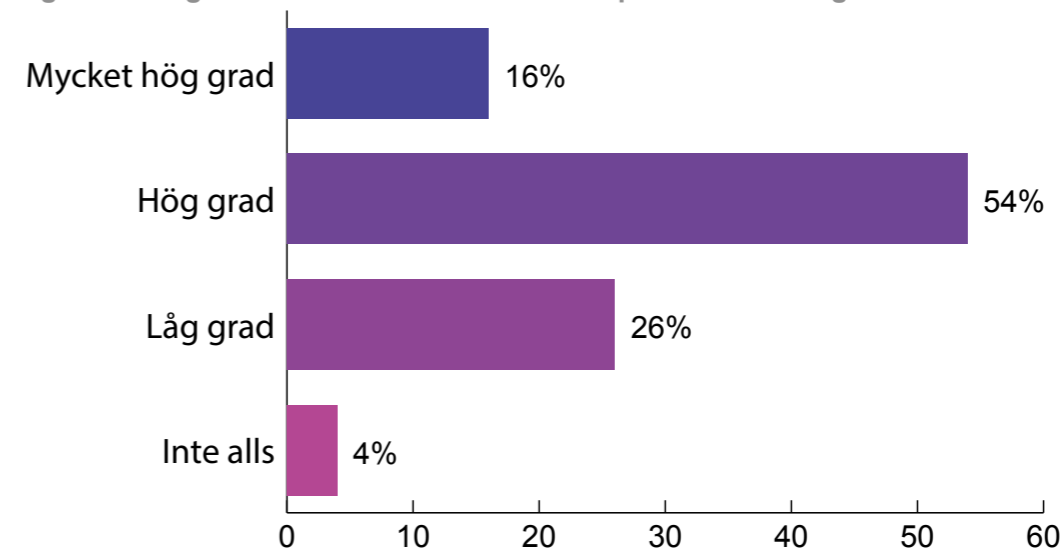

Figur 9. 48% av gymnasierectorerna svarar att de i låg grad är insatta i nuvarande digitaliseringsstrategi.

Rektorerna leder det strategiska arbetet och stöttar lärarna i arbetet

Övervägande del av rektorerna, drygt 7 av 10, anger att de i hög eller mycket hög grad leder det strategiska utvecklingsarbetet och att man på olika sätt har organiserat för arbetet med hjälp av it-pedagoger, förstelärare, utvecklingsledare med flera. Vi ser också en mognad i frågan, där man menar att digitalisering inte är ett eget spår utan ingår i skolutveckling och kvalitetsarbetet i stort.

Som rektor leder jag strategiska utvecklingsarbeten gällande digitaliseringen i verksamheten för att skapa förutsättningar.

Figur 10. 70% av de tillfrågade rektorerna anser att de leder det strategiska, digitala utvecklingsarbetet för att skapa förutsättningar.

Om rektorerna angav svaret i hög grad eller mycket hög grad, fick de en följdfråga där de ombads att ge ett exempel. Som exempel nämner rektorerna bland annat att de har någon form av organisation kring arbetet. Det kan vara att det finns en utvecklingsledare, IKT-pedagog eller förstelärare med uppdrag att leda arbetet på skolan. I svaren på följdfrågan framkom även att man ser digitaliseringen som en naturlig del i utvecklingsarbetet i stort. Rektorerna menar att:

Vi jobbar med detta hela tiden, i alla ämnesgrupper. För oss är det så självklart att jobba digitalt att vi knappt tänker på det ens. (rektor, grundskola, Götaland)

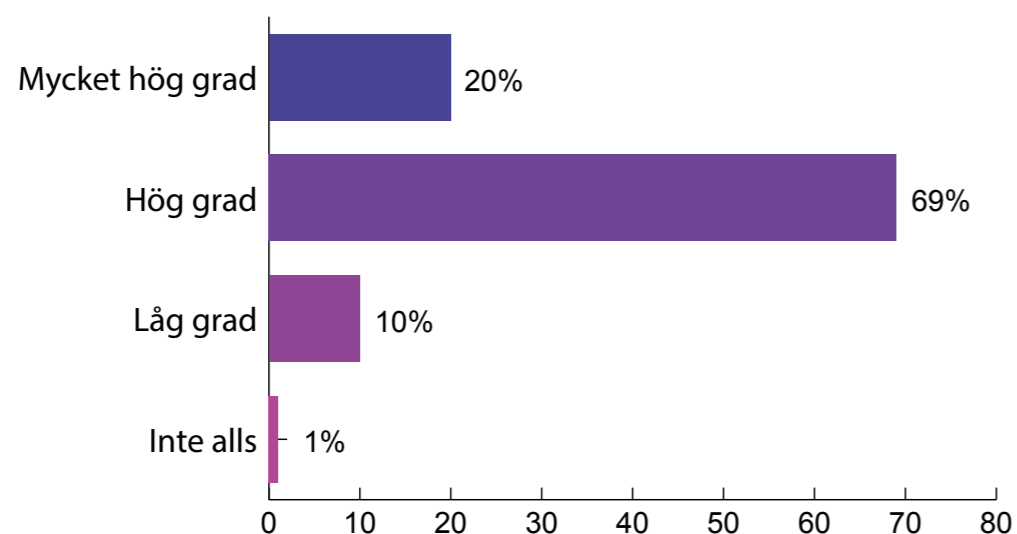
Jag som rektor leder olika processer när det gäller digitalisering, vi ser inte digitalisering som en enskild process utan digitalisering är en del i alla processerna jag leder. (rektor, grundskola, Norrland)

Det finns även rektorer som uttrycker frustration över sin situation och då bristen på digitala enheter till eleverna, vilket innebär att hen inte kan leda det strategiska arbetet.

Jag känner mig ganska begränsad och bakbunden på grund av den situation vi har där vi inte har tillräckligt med hårdvara till alla elever. Det är svårt att leda ett strategiskt arbete när jag inte har förutsättningarna. (rektor, grundskola, Svealand)

Rektorerna har överlag hög tilltro till att de arbetar på ett sätt som stöttar lärarna i arbetet med att utveckla undervisningen med stöd av digitala läresurser. Nästan nio av tio anser att de i hög grad eller mycket hög grad stöttar lärarna. Två av tio anger att de i mycket hög grad stöttar sina lärare och det är något som skulle vara intressant att undersöka vidare, att se vad och hur de gör för att stötta sina lärare till skillnad från dem som skattar sig lägre.

Som rektor stöttar jag lärare i att utveckla sin undervisning med digitala läresurser.

Figur 11. 89% av de tillfrågade rektorerna anger att de stöttar sina lärare i att utveckla sin undervisning med digitala läresurser.

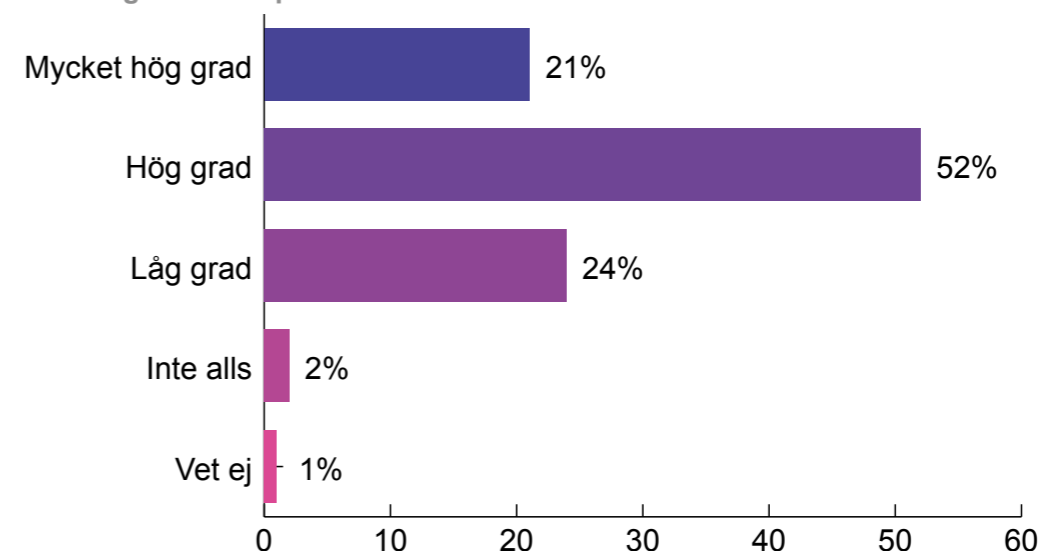
En av fem saknar tillräcklig digital kompetens för att leda utvecklingsarbeten

Majoriteten av rektorerna (73 %) anger att de har den digitala kompetens som krävs för att leda digitala utvecklingsarbeten. Men drygt en av fem anser att deras digitala kompetens inom området är låg. På sikt är det viktigt att stärka och utveckla den digitala kompetensen bland dessa rektorerna. Risken är annars stor att de skolor där rektor saknar kompetens inte utvecklas vidare i frågor som gäller digitalisering.

Ökad kompetens och fokus på att lyfta kvaliteten på undervisningen

När det gäller kommande digitaliseringsstrategi anser åtta av tio rektorerna att ett viktigt fokusområde är behovet att lyfta kvaliteten på undervisningen med stöd av digitala läresurser, genom att till exempel öka kompetensen för rektorerna att värdera och upphandla olika digitala tjänster för skolan och att leda verksamheten i digitaliseringsarbetet.

Jag har den digitala kompetens som krävs för att leda digitala utvecklingsarbeten på skolan.

Figur 12. 24% av rektorerna anser att de har en låg grad av digital kompetens som krävs för att leda det digitala utvecklingsarbetet på skolan. 21% anser att de har en mycket hög grad.

SAMMANFATTNING

REKTORER VILL HA FÖRUTSÄTTNINGAR ATT FORTSÄTTA LEDA ARBETET

I den nya digitaliseringsstrategin som föreslogs av Skolverket i december 2022 är det ett ökat fokus på att höja kvaliteten i undervisningen jämfört med den tidigare strategin, att lärarna och den pedagogiska personalen ska ha förutsättningar att öka sin förmåga att välja och värdera digitala läresurser. Rektorerna är nyckelpersoner här, det är de som ska skapa dessa förutsättningar och även de behöver stöd och vägledning.

Som vår undersökning visar, anser majoriteten av rektorerna att de har den digitala kompetens som behövs för att leda utvecklingsarbete, vilket ger goda förutsättningar för fortsatt arbete. Dock anser en av fem rektorerna att de inte är digitalt kompetenta och den gruppen är viktig att stötta.

Vi utläser också en viss frustration över att de inte har de förutsättningar de önskar för att leda arbetet. Vissa hänvisar till brist på hårdvara, att beslut tas utan verksamhetens delaktighet och så vidare. Rektorerna vill vara delaktiga och ha förutsättningar att fortsätta leda det strategiska arbetet med lärare och för det behöver de ökad kompetens och delaktighet i inköp som görs, samt i hur det digitala ekosystemet av tjänster ska fungera så att lärarna kan fokusera på undervisningen.

Swedish Edtest - en arena även för rektorer

I den här enkätundersökningen har vi velat belysa rektorernas roll i arbete med digitaliseringen i skolan för att vidare undersöka och ta ställning till hur Swedish Edtest kan stötta rektorer i att leda och utveckla undervisningen med digitala lärresurser. Särskilt fokus har varit på att välja och värdera digitala lärresurser.

Det är tydligt att rektorer, mer eller mindre, är delaktiga i arbetet med digitaliseringen vilket är ett steg i att fördjupa och systematisera arbetet. I resultaten kan vi se att majoriteten av rektorerna nämner att det finns grupper bestående av lärare, IKT-pedagoger och rektor själv som arbetar med dessa frågor. Även om enbart 141 rektorer har svarat på enkäten är det viktigt att uppmärksamma att 20 % av dem anser att de inte har tillräcklig kompetens för att leda digitala utvecklingsarbeten.

Vi kan konstatera att det finns goda exempel på hur rektorer har skapat välfungerande processer för att leda och arbeta med att välja och värdera digitala lärresurser. Däremot ser vi också att rektorer kämpar med hållbarhet och systematik eller aktivt väljer att inte uppmärksamma frågan där processerna brister. Det är centralt att arbetet sker nära verksamheten i lärargruppen så att lärarna, och i slutänden rektorerna, tar informerade beslut om hur undervisningen ska utvecklas med stöd av digitala lärresurser. Risken, som vi ser det, är att det blir individuella önskemål som styr inköpen, det vill säga att det saknas systematik. En annan risk om besluten tas längre bort från verksamheten, exempelvis på förvaltningsnivå, är att lärarna inte använder eller förstår varför de ska använda en specifik digital lärresurs.

Resultatet har analyserats utifrån landsdel, storlek på skola och om det är en gymnasieskola eller grundskola. Inga större skillnader kan utläsas förutom att rektorer i gymnasieskolan inte är lika insatta i digitaliseringsstrategin som rektorerna på grundskolan. En tolkning kan vara att arbetet med digitalisering är personberoende. Det vill säga att de rektorer som har kompetens i frågan driver frågan inom verksamhet oberoende av om det är en liten eller stor skola och var den ligger. Förväntade resultat, från vår sida, var att de skolor med mer än 400 elever hade större möjligheter att arbeta med frågan i och med att de har mer resurser i verksamheten för att till exempel anställa en IKT-pedagog, it-tekniker, it-strateg eller liknande. Att skillnader inte syns i den här undersökningen kan även bero på att vi endast tillfrågat en liten andel av Sveriges rektorer. En större undersökning skulle vara intressant för att undersöka frågan närmare.

Rektorer anger att de skulle vilja ha utbyte med andra rektorer och få möjlighet att diskutera och ta del av varandras erfarenheter. De uppger också att de skulle vilja ha processtöd som till exempel en serie av workshops och diskussioner för att etablera en metod och arbetssätt på skolan. Baserat på resultaten kommer vi nu, inom ramen för Swedish Edtest, erbjuda rektorer att delta i och dela kunskap med varandra på testarenan. I arbetet kommer vi även att utveckla en serie workshops och processtöd som riktar sig mot rektorer.

Stort tack till alla rektorer som har tagit sig tid att svara på enkäten!

Bilaga 1:

Om enkäten

Enkäten bestod av följande delar:

- Bakgrundsfrågor
- Om att välja och värdera digitala lärresurser
- Nationell strategi för digitalisering av skolväsendet

Enkäten skapades av Swedish Edtest under ledning av Anna Åkerfeldt i samarbete med representanter från Atea och Swedish Edtech Industry.

Enkäten bestod av 10 frågor som var formulerade som påståenden, 2 frågor där rektorn fick välja alternativ och 2 öppna frågor samt tre bakgrundsfrågor. Frågorna som var formulerade som påstående använde en fyrgradig skala där 1= inte alls och 4= mycket hög grad samt Vet inte/vill inte svara. Valet av en fyrgradig skala gjordes då det blev enklare för den personen som skulle svara att uppfatta och sedan komma ihåg vad skalan stod för då enkätundersökningen gjordes muntligt via telefon. En annan orsak var att undvika att mittenalternativet valdes.

Innan enkätundersökningen genomfördes provades den på tre rektorer och justerades efter den feedbacken som gavs. Bland annat frågorna där personen ombads att välja alternativ omformulerades och några alternativ togs bort. En öppen fråga ställdes istället om de ville lägga till något. Enkätundersökningen genomfördes av företaget Great.

Urval

Skolenhetsregistret användes för att göra urvalet av vilka rektorer som skulle intervjuas. Gymnasieskolor och grundskolor valdes ut (ej grundsärskolor och enheter som endast har förskoleklass). I urvalet gjordes ingen skillnad på storstad, småstad eller landsbygd ej heller vilken typ av huvudman. För att få en bild av rektorernas uppfattning utifrån hela Sveriges geografi delades skolorna in i de tre landsdelarna. Utifrån det valdes 5 % av skolorna inom respektive skolform och landsdel. För att skapa en marginal utifrån kunskapen om att rektorer har en hög arbetsbelastning valdes 300 skolor ut. De 300 skolorna som valdes slumpades ut med hjälp av en slumpgenerator. Målet var att intervjua 150 rektorer. När 141 rektorer intervjuades stoppades undersökningen då materialet ansågs som mättat.

	Gr.	Gym.	Samtliga
Götaland	58	13	71
Svealand	38	10	48
Norrland	16	6	22
Totalt:	112	29	141

Respondenterna

Det är rektorer som har svarat på enkäten. Någon enstaka skolchef respektive bitr. rektor har svarat på enkätfrågorna. I de 112 grundskolorna var det framför allt rektorer i en 1-6 skola (n=61) som svarade på enkäten därefter kommer 1-9 (n=20), 1-3 (n=13), 7-9 (n=9). Resterande var varianter av dessa.

Storlek på skolorna

	Grund.	Gym.	Samtliga
Liten skola (0-99 elever)	15	2	17
Små skolor (100-199)	17	4	21
Mellanstor skola (200-399)	42	8	50
Stora skola (< 400):	38	15	53
Totalt:	112	29	141

EN RAPPORT FRÅN SWEDISH EDTEST, HUVUDFÖRFATTARE: ANNA ÅKERFELDT,
FORMGIVNING: SANDRA SJÖÖ

